

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρτζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm ὕφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Κωνσταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδωρακόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὕφηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΡΩΝ 41

1935

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

God and Creation ὑπὸ **John—Elof Boodin**.—Τὸ ἔργον ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τόμους ἐξ ὧν ὁ πρῶτος φέρει τὸ ὄνομα «τρεῖς ἐρμηνεῖαι τοῦ Σύμπαντος (Three interpretations of the Universe) καὶ ὁ δεῦτερος ἔχει ὡς τίτλον «Θεός» (god). Εἰς τὰ δύο αὐτὰ ἔργα ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει τὰς κοσμολογικὰς καὶ θεολογικὰς αὐτοῦ ἰδέας. (1) πρῶτος τόμος περιλαμβάνει ἰδίως τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν κριτικὴν τῶν διαφόρων θεωριῶν ἐνῶ ὁ δεῦτερος ἐκθέτει τὰς ἀτομικὰς ἀπόψεις τοῦ συγγραφέως. Τὸ παρὸν ἔργον εἶνε συνέχεια καὶ συμπλήρωμα τῶν προηγουμένων συγγραμμάτων τοῦ Boodin ἦτοι: *A Realistic Universe* (1916) καὶ *Cosmic Evolution* (1925).

Τρεῖς εἶνε, λέγει ὁ συγγραφεὺς αἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ μεγάλαι ἐρμηνεῖαι τοῦ κόσμου: 1) Ἡ θεωρία καθ' ἣν τὸ πᾶν εἶνε προδιαγεγραμμένον ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐνάρξεως τοῦ Σύμπαντος καὶ συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον αὐτὸ ἐξελίσσεται. Ἡ θεωρία αὕτη εἶνε πολὺ ἀπλήρῃ ἐνῶ ὁ κόσμος εἶνε παρὰ πολὺ πολύπλοκος καὶ ποικίλος ἢ ὥστε νὰ περιληφθῇ εἰς ἓνα ἀκαμπτον σχέδιον. 2) Ἡ δευτέρα θεωρία (de l' émergence) δέχεται ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναφαίνωνται καὶ νέα ἰδιότητες συμφώνως ὁμῶς πρὸς νέους συνδυασμοὺς ἀδιαφόρων καὶ τυφλῶν στοιχείων. Ἡ θεωρία αὕτη δὲν ἐξηγεῖ τίποτε καὶ πρᾶγματι εἶνε τὴν σπουδαιότητα τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς κατευθυνούσης τελεολογίας.—Ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη μᾶς προτρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸν κλασικὸν μηχανισμόν· ἡ φυσικὴ τοῦ XX αἰῶνος μᾶς φέρει πρὸς μίαν «νέαν πνευματικὴν ἀναγέννησιν πρὸς μίαν χειραφέτησιν ἀπὸ τοῦ μηχανισμοῦ καὶ πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν ὅτι ἡ μορφή καὶ ἡ ὀργάνωσις ἀποτελοῦν τι τὸ θεμελιώδες ἐν τῇ πραγματικότητι. Καὶ ἡ Βιολογία καὶ αἱ ἐπιστήμαι τοῦ πνεύματος μᾶς ὀδηγοῦν πρὸς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ὅτι τουτέστιν ὑπάρχει μία κοσμικὴ ὀργάνωσις ἢ ὁποῖα καθορίζει τὴν συμπεριφορὰν τόσο τῶν ἀτόμων ὅσον καὶ τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος. Πρέπει, λέγει ὁ συγγραφεὺς, νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Πλάτωνα τοῦ ὁποῦ ὁ «Τίμαιος» εἶνε κατ' αὐτὸν τὸ σπουδαιότερον ἔργον. Ἐν αὐτῷ εὐρίσκομεν τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς τρίτης θεωρίας: τῆς δημιουργίας (creationisme). Δὲν πρόκειται περὶ δημιουργίας ἐκ τοῦ μηδενὸς ὅπως τὴν δέχεται ἡ χριστιανικὴ σκέψις: ἡ ἐννοία τῆς δημιουργίας παρὰ τῷ Πλάτῳ εἶνε δυαδικῆς φύσεως: εἶνε ἡ ἀντίθεσις καὶ ἡ σχέσις τοῦ κόσμου τοῦ γίνεσθαι καὶ τοῦ κόσμου τῶν μορφῶν. Ἐκ τοῦ Πλατωνισμοῦ πρέπει κυρίως νὰ ἐνστερνισθῶμεν, κατὰ τὸν κ. Βο-

odip, τὸ ὅτι ὑπάρχει μία κοσμικὴ διεύθυνσις (cosmic control) μιᾶ κατευθύνουσα τελεολογία, μιᾶ πνευματικὴ ὀργάνωσις... «Παντοῦ βλέπομεν ἴχνη τῆς ἀκαταπαύστου δημιουργικῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος». Ἡ «κοσμικὴ αὐτὴ διεύθυνσις» δὲν μεταβάλλεται ἀλλ' ἐν αὐτῇ ἐξελίσσεται τὸν πᾶν. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος τῆς δημιουργικῆς αὐτῆς δράσεως· ὑπάρχουν μόνον τοπικαὶ ἀρχαὶ καὶ τοπικὸν τέλος τοιούτων τοπικῶν ἱστοριῶν. Ἡ ὅλη διαδικασία τῆς ἐξελίξεως εἶνε διαδικασία πνευματοποιήσεως· ἐν τῇ συνόλῳ τούτῳ αἱ πράξεις τῶν καθ' ἕκαστον προσώπων δὲν εἶνε προκαθορισμέναι. Καίτοι τὸ ὅλον ἔχει ὀργάνωσιν καὶ προοδεύει, τὸ ἄτομον δὲν εἶνε ὑποχρεωμένον νὰ προοδεύσῃ.

Σύμφωνα πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα φρονεῖ ὁ συγγραφεὺς ὅτι δέον ὁ χριστιανισμὸς νὰ ἀναμορφώσῃ τὴν θεολογίαν του· (ἔχει ὅμως ὑπ' ὄψιν τοῦ ἰδιαιτέρως τὰς διαμαρτυρομένας ἐκκλησίας). «Εἶνε ἀνάγκη νὰ νοήμεν τὸν Θεὸν ὑπὸ νέας μορφάς». «Ἐὰν δὲν κατορθώσωμεν νὰ εὕρωμεν μιᾶν ἀντίληψιν αὐτοῦ ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὰς πνευματικὰς, πρακτικὰς, καὶ αἰσθηματικὰς ἀνάγκας μας, ἀντίληψιν ὑπερβαίνουσαν τὰς ἀνάγκας ταύτας καὶ δυναμένην νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ ἀπὸ ὑψηλοτέρας τριαύτας, ὁ παραδεδεγμένονος χριστιανισμὸς μας θὰ ἐκλείψῃ ἀσφαλῶς ὡς ἐνεργὸς δύναμις ἐν τῇ δυτικῇ πολιτισμῷ». Ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ συγγράμματος ἀποτελεῖ ὁλόκληρος τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας ταύτης θεολογίας.

(Ἐκ τῆς Revue de Métaphysique et de Morale)

* * *

(Ἀπὸ τὴν REVUE PHILOSOPHIQUE)

Fritz Heinemann : La phénoménologie de la Nature chez Goethe. Ὁ συγγραφεὺς ὁμιλῶν περὶ τῆς φαινομενολογίας τῆς φύσεως παρὰ τῇ Goethe ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἰδίως τὴν περὶ τῶν χρωμάτων θεωρίαν αὐτοῦ τὴν ὅποیان δὲν θεωρεῖ ὡς ἀντιτιθεμένην εἰς τὴν φυσικὴν, ὡς φρονοῦν πολλοί, ἀλλὰ ὡς διάφορον ταύτης καὶ δὴ ὡς φαινομενολογίαν τῶν χρωμάτων. Τὸ ἄρθρον τοῦ ὁ συγγραφεὺς τὸ ἀρχίζει μὲ μιᾶν διαπίστωσιν : ὅτι τὸ φαινόμενον δὲν τὸ προσέχουν πλέον, ὅτι τὸ φαινόμενον ἀπέθανε· λέγων δὲ τοῦτο ἐννοεῖ ὅτι «ὁ ἀρχικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῆς νοητικῆς ἰκανότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ὕλικου τὸ ὅποτον προσφέρεται εἰς αὐτὴν δὲν λαμβάνει πλέον χώραν· ὅτι αἱ εἰκόνες, αἱ ὀπτασίαι καὶ οἱ ἰσχυροὶ μῦθοι οἱ ὅποιοι κυβερνοῦν καὶ διαμορφώνουν τὴν ζωὴν δὲν σχηματίζονται πλέον κατὰ τὴν πρωταρχικὴν ἐπαφήν μὲ τὸν κόσμον». Φαινόμενον σημαίνει ἐμφάνισιν καὶ ἐμφάνισις σημαίνει ἐμφάνισιν πράγματός τινος· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποτον ἐμφανίζεται εἶνε ἀνώτερον τῶν αἰσθήσεων. Ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ἀπαιτεῖ καὶ μιᾶν κεντρικὴν δημιουργικὴν ἐνότητα. Τὸ ὑποκείμενον ἄρα δημιουργεῖ τὸ φαινόμενον, διότι εἰς τὸ φαινόμενον ἐκφράζεται πρωτίστως ἡ ἐνότης τῶν